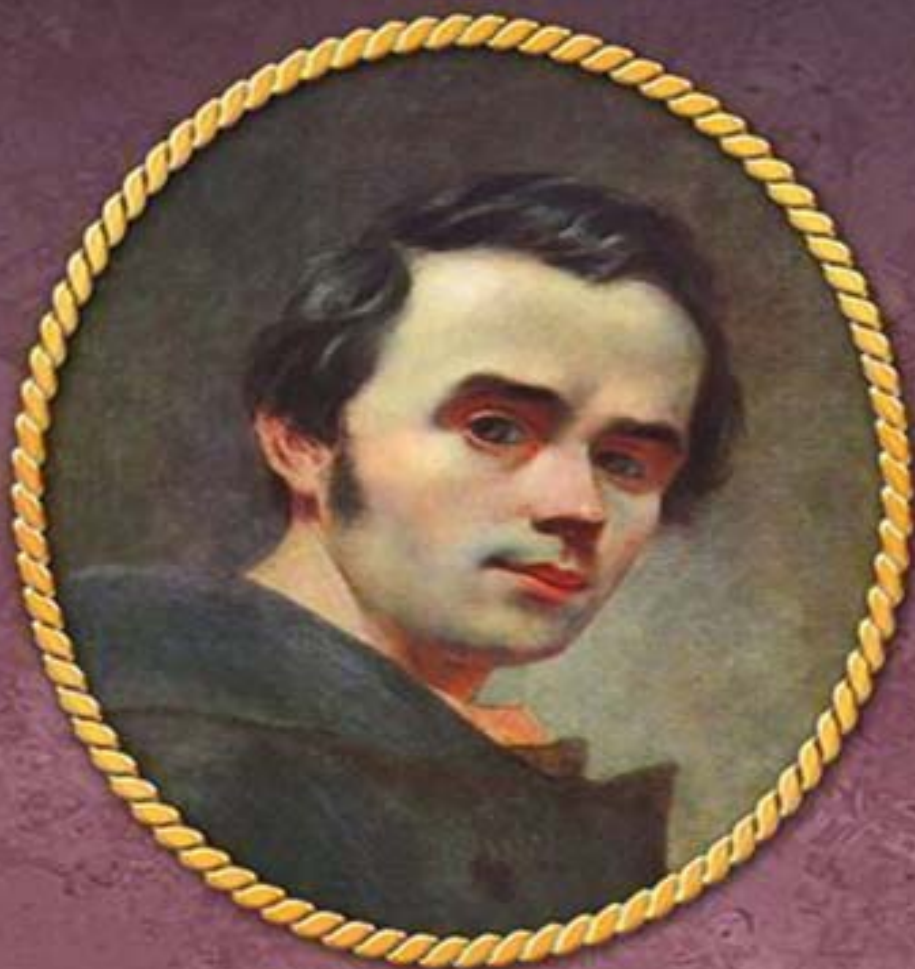

Тарас Шевченко

КОБЗАР

Кобзар

Тарас Григорович Шевченко

«Кобзар» — збірка поетичних творів геніального українського митця Тараса Григоровича Шевченка, що увібрала в собі найбільш видатні його вірші та поеми.

Твори, що увійшли до складу «Кобзаря», писалися на тернистих шляхах життя Шевченка, в неволі, у мандрах та вигнанні. Книга складалася поступово, її формувала сама доля великого українського кріпака.

Надзвичайно милозвучною мовою автор розповідає про велич та красу українського народу, малює картину його історії та побуту, його трагедій та негараздів, натхнень та прагнень.

Зміст

ПРИЧИННА

ДУМКА

ДУМКА

ДУМКА

ДУМКА

НА ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ КОТЛЯРЕВСЬКОМУ

КАТЕРИНА

ТАРАСОВА НІЧ

ДУМИ МОЇ, ДУМИ МОЇ

ПЕРЕБЕНДЯ

ТОПОЛЯ

ДО ОСНОВ'ЯНЕНКА

ІВАН ПІДКОВА

Н. МАРКЕВИЧУ

НА НЕЗАБУДЬ ШТЕРНБЕРГОВІ

ГАЙДАМАКИ

ВІТЕР З ГАЄМ РОЗМОВЛЯЄ...

МАР'ЯНА-ЧЕРНИЦЯ

УТОПЛЕНА

ПЕСНЯ КАРАУЛЬНОГО У ТЮРЬМИ (ІЗ ДРАМИ «НЕВЕСТА»).

СЛЕПАЯ (ПОЕМА).

ГАМАЛІЯ

ТРИЗНА

РОЗРИТА МОГИЛА

ЧИГРИНЕ, ЧИГРИНЕ

СОВА

ДІВИЧІЇ НОЧІ

СОН (КОМЕДІЯ).

У НЕДІЛЮ НЕ ГУЛЯЛА...

ЧОГО МЕНІ ТЯЖКО, ЧОГО МЕНІ НУДНО...

ЗАВОРОЖИ МЕНЕ, ВОЛХВЕ...

ГОГОЛЮ

НЕ ЗАВИДУЙ БАГАТОМУ...
НЕ ЖЕНИСЯ НА БАГАТІЙ...
ЄРЕТИК
НЕВОЛЬНИК (ПОЕМА)
ВЕЛИКИЙ ЛЬОХ (МІСТЕРІЯ)
НАЙМИЧКА
КАВКАЗ
І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ, І НЕНАРОДЖЕНИМ ЗЕМЛЯКАМ
МОЇМ В УКРАЇНІ І НЕ В УКРАЇНІ МОЄ ДРУЖНЄЄ ПОСЛАНІЄ
ХОЛОДНИЙ ЯР
ПСАЛМИ ДАВИДОВІ
МАЛЕНЬКІЙ МАР'ЯНІ
МИНАЮТЬ ДНІ, МИНАЮТЬ НОЧІ...
ТРИ ЛІТА
ЗАПОВІТ
ЛІЛЕЯ
РУСАЛКА
ВІДЬМА (ПОЕМА)
В КАЗЕМАТІ
НЕ СПАЛОСЯ, — А НІЧ, ЯК МОРЕ...
ДУМИ МОЇ, ДУМИ МОЇ, ВИ МОЇ ЄДИНІ...
КНЯЖНА (ПОЕМА)
N. N
N. N
НЕ ГРІЄ СОНЦЕ НА ЧУЖИНІ...
СОН
ІРЖАВЕЦЬ
N. N
ПОЛЯКАМ
ЧЕРНЕЦЬ
ОДИН У ДРУГОГО ПИТАЄМ...
САМОМУ ЧУДНО. А ДЕ Ж ДІТИСЬ?
ОЙ СТРІЧЕЧКА ДО СТРІЧЕЧКИ...
ХУСТИНА
А. О. КОЗАЧКОВСЬКОМУ
МОСКАЛЕВА КРИНИЦЯ (ПОЕМА)

ТО ТАК І Я ТЕПЕР ПИШУ...
А НУМО ЗНОВУ ВИРІШУВАТЬ...
ВАРНАК
ОЙ ГЛЯНУ Я, ПОДИВЛЮСЯ...
У БОГА ЗА ДВЕРМИ ЛЕЖАЛА СОКИРА...
ТА НЕ ДАЙ, ГОСПОДИ, НІКОМУ...
ЦАРІ
ДОБРО, У КОГО Є ГОСПОДА...
ТИТАРІВНА
НУ ЩО Б, ЗДАВАЛОСЯ, СЛОВА...
МОВ ЗА ПОДУШНЕ, ОСТУПИЛИ...
П. С
Г. З
ЯКБИ ЗУСТРІЛИСЯ МИ ЗНОВУ...
МАРИНА
ПРОРОК
СИЧІ
МЕЖ СКАЛАМИ, НЕНАЧЕ ЗЛОДІЙ...
І НЕБО НЕВМИТЕ, І ЗАСПАНІ ХВИЛІ...
І ВИРІС Я НА ЧУЖИНІ...
НЕ ДЛЯ ЛЮДЕЙ, ТІЄЇ СЛАВИ...
КОЛО ГАЮ В ЧИСТІМ ПОЛІ...
ЯКБИ МЕНЕ ЧЕРЕВИКИ...
І БАГАТА Я...
ПОЛЮБИЛАСЯ Я...
ПОРОДИЛА МЕНЕ МАТИ...
ОЙ, Я СВОГО ЧОЛОВІКА...
ОЙ ВИОСТРЮ ТОВАРИЩА...
ПО ВУЛИЦІ ВІТЕР ВІЄ...
ОЙ, СЯДУ Я ПІД ХАТОЮ...
ЗАКУВАЛА ЗОЗУЛЕНЬКА...
ШВАЧКА
ОЙ, НЕ П'ЮТЬСЯ ПИВА-МЕДИ...
НА ВУЛИЦІ НЕВЕСЕЛО...
У ТІЄЇ КАТЕРИНИ...
ІЗ-ЗА ГАЮ СОНЦЕ СХОДИТЬ...

ОЙ ПІШЛА Я У ЯР ЗА ВОДОЮ...
НЕ ТАК ТІЇ ВОРОГИ...
ОЙ, ЛЮЛІ, ЛЮЛІ, МОЯ ДИТИНО...
ОЙ, ЧОГО ТИ ПОЧОРНІЛО...
ТУМАН, ТУМАН ДОЛИНОЮ...
У НЕДІЛЕНЬКУ У СВЯТУЮ...
У ПЕРЕТИКУ ХОДИЛА
У НЕДІЛЕНЬКУ ТА РАНЕСЕНЬКО...
НЕ ТОПОЛЮ ВИСОКУЮ...
УТОПТАЛА СТЕЖЕЧКУ...
І ШИРОКУЮ ДОЛИНУ...
НА ВГОРОДІ КОЛО БРОДУ...
ЯКБИ МЕНІ, МАМО, НАМИСТО...
НЕ ХОЧУ Я ЖЕНИТИСЯ...
ЧУМА
І ЗНОВ МЕНІ НЕ ПРИВЕЗЛА...
В НЕВОЛІ, В САМОТІ НЕМАЄ...
ОЙ, УМЕР СТАРИЙ БАТЬКО...
НЕ ВЕРНУВСЯ ІЗ ПОХОДУ
У ВІЛЬНІ, ГОРОДІ ПРЕСЛАВНІМ...
ЗАСТУПИЛА ЧОРНА ХМАРА...
НЕ ДОДОМУ ВНОЧІ ЙДУЧИ...
НЕНАЧЕ СТЕПОМ ЧУМАКИ...
СОТНИК
ЗА СОНЦЕМ ХМАРОНЬКА ПЛИВЕ...
ЯК МАЮ Я ЖУРИТИСЯ...
НАВІЩО МЕНІ ЖЕНИТИСЯ?
ОЙ, КРИКНУЛИ СІРІЇ ГУСІ...
ЯКБИ ТОБІ ДОВЕЛОСЯ...
ЗАРОСЛИ ШЛЯХИ ТЕРНАМИ...
ЗАЦВІЛА В ДОЛИНІ...
У НАШІМ РАЇ НА ЗЕМЛІ...
НА ВЕЛИКДЕНЬ, НА СОЛОМІ...
БУЛО, РОБЛЮ ЩО, ЧИ ГУЛЯЮ...
БУВАЄ, ІНОДІ СТАРИЙ...
ХІБА САМОМУ НАПИСАТЬ...

ДУРНІ ТА ГОРДІЇ МИ ЛЮДИ...
І ЗОЛОТОЇ Й ДОРОГОЇ...
МИ ВКУПОЧЦІ КОЛИСЬ РОСЛИ...
ГОТОВО! ПАРУС РОЗПУСТИЛИ...
МИ ВОСЕНІ ТАКИ ПОХОЖІ...
ЛІЧУ В НЕВОЛІ ДНІ І НОЧІ...
ЛІЧУ В НЕВОЛІ ДНІ І НОЧІ...
МИ ЗАСПІВАЛИ, РОЗІЙШЛИСЬ...
НЕ МОЛИЛАСЯ ЗА МЕНЕ...
ПЕТРУСЬ (ПОЕМА)
МЕНІ ЗДАЄТЬСЯ, Я НЕ ЗНАЮ...
ЯКБИ ВИ ПІШЛИ, ПАНИЧІ...
БУВАЄ, В НЕВОЛІ ІНОДІ ЗГАДАЮ...
І СТАНОМ ГНУЧИМ, І КРАСОЮ...
ОГНІ ГОРЯТЬ, МУЗИКА ГРАЄ...
ЧИ ТО НЕДОЛЯ ТА НЕВОЛЯ...
НА БАТЬКА БІСОВОГО Я ТРАЧУ...
І ДОСІ СНИТЬСЯ: ПІД ГОРОЮ...
МІЙ БОЖЕ МИЛИЙ, ЗНОВУ ЛИХО...
НЕОФІТИ (ПОЕМА)
ЮРОДИВИЙ
ДОЛЯ
МУЗА
СЛАВА
СОН
Я НЕ НЕЗДУЖАЮ...
ПОДРАЖАНІЄ 11 ПСАЛМУ
МАРКУ ВОВЧКУ
ІСАІЯ. ГЛАВА 35 (ПОДРАЖАНІЄ)
Н. Н
ФЕДОРУ ІВАНОВИЧУ ЧЕРНЕНКУ
ОЙ, МАЮ, МАЮ Я ОЧЕНЯТА...
СЕСТРІ
КОЛИСЬ ДУРНОЮ ГОЛОВОЮ...
ВО ІУДЕЇ ВО ДНІ ОНИ...
МАРІЯ (ПОЕМА)

ПОДРАЖАНІЄ ЕДУАРДУ СОВІ
ПОДРАЖАНІЄ ІЄЗЕКІЇЛЮ (ГЛАВА 19).
ОСІЇ ГЛАВА XIV (ПОДРАЖАНІЄ).
ДІВЧА ЛЮБЕ, ЧОРНОБРИВЕ...
ОЙ ДІБРОВО — ТЕМНИЙ ГАЮ...
ПОДРАЖАНІЄ СЕРБЬСЬКОМУ
МОЛИТВА
КОЛИСЬ-ТО ЩЕ, ВО ВРЕМЯ ОНО...
ТИМ НЕСИТИМ ОЧАМ...
ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ
З ПЕРЕДСВІТА ДО ВЕЧОРА...
УМРЕ МУЖ ВЕЛІЙ В ВЛАСЯНИЦІ...
ГІМН ЧЕРНИЧИЙ
НАД ДНІПРОВОЮ САГОЮ...
РОСЛИ УКУПОЧЦІ, ЗРОСЛИ...
СВІТЕ ЯСНИЙ! СВІТЕ ТИХИЙ!
ЛИКЕРІ
Н. Я. МАКАРОВУ
І АРХІМЕД, І ГАЛІЛЕЙ...
Л
НЕ НАРІКАЮ Я НА БОГА...
САУЛ
МИНУЛИ ЛІТА МОЛОДІЇ...
ТИТАРІВНА
ХОЧА ЛЕЖАЧОГО НЕ Б'ЮТЬ...
І ТУТ, І ВСЮДИ — СКРІЗЬ ПОГАНО...
О ЛЮДИ! ЛЮДИ НЕБОРАКИ!
ЯКБИ З КИМ СІСТИ ХЛІБА З'ЇСТИ...
І ДЕНЬ ІДЕ, І НІЧ ІДЕ...
ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА...
ЯКОСЬ-ТО ЙДУЧИ УНОЧІ...
БУВАЛИ ВОЙНИ Й ВІЙСЬКОВІ СВАРИ...
Н. Т
ЗІЙШЛИСЬ, ПОБРАЛИСЬ, ПОЄДНАЛИСЬ...
КУМА МОЯ І Я...
ЧИ НЕ ПОКИНУТЬ НАМ, НЕБОГО...

ЗА ЩО МИ ЛЮБИМО БОГДАНА?
ЯКБИ-ТО ТИ, БОГДАНЕ П'ЯНИЙ...
ІНШІ РЕДАКЦІЇ

ПРИЧИННА

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
І блідий місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі,
То виринав, то потопав.
Ще треті півні не співали,
Ніхто нігде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясен раз у раз скрипів.
В таку добу під горою,
Біля того гаю,
Що чорніє над водою,
Щось біле блукає.
Може, вийшла русалонька
Матері шукати,
А може, жде козаченька,
Щоб залоскотати.
Не русалонька блукає —
То дівчина ходить,
Й сама не зна (бо причинна),
Що такеє робить.
Так ворожка поробила,
Щоб менше скучала,
Щоб, бач, ходя опівночі,
Спала й виглядала
Козаченька молодого,
Що торік покинув.
Обіщався вернутися,
Та, мабуть, і згинув!
Не китайкою покрились
Козацькі очі,
Не вимили біле личко
Слізеньки дівочі:
Орел вийняв карі очі

На чужому полі,
Біле тіло вовки з'їли, —
Така його доля.
Дарма щоніч дівчинонька
Його виглядає.
Не вернеться чорнобривий
Та й не привітає,
Не розплете довгу косу,
Хустку не зав'яже,
Не на ліжко — в домовину
Сиротою ляже!
Така її доля... О боже мій милий!
За що ж ти караєш її, молоду?
За те, що так щиро вона полюбила
Козацькі очі?... Прости сироту!
Кого ж їй любити? Ні батька, ні неньки,
Одна, як та пташка в далеких краях.
Пошли ж ти їй долю, — вона молоденька,
Бо люде чужії її засміють.
Чи винна голубка, що голуба любить?
Чи винен той голуб, що сокіл убив?
Сумує, воркує, білим світом нудить,
Літає, шукає, дума — заблудив.
Щаслива голубка: високо літає,
Полине до бога — милого питать.

Кого ж сиротина, кого запитає,
І хто їй розкаже, і хто теє знає,
Де милий ночує: чи в темному гаю,
Чи в бистрім Дунаю коня напова,
Чи, може, з другою, другу кохає,
Її, чорнобриву, уже забува?
Якби-то далися орлині крила,
За синім би морем милого знайшла;
Живого б любила, другу б задушила,
А до неживого у яму б лягла.
Не так серце любить, щоб з ким поділитися,
Не так воно хоче, як бог нам дає:
Воно жить не хоче, не хоче журиться.
«Журись», — каже думка, жалю завдає.
О боже мій милий! така твоя воля,
Таке її щастя, така її доля!
Вона все ходить, з уст ні пари.
Широкий Дніпр не гомонить:
Розбивши, вітер, чорні хмари,
Ліг біля моря одпочить,
А з неба місяць так і сяє;
І над водою, і над гаєм,
Кругом, як в усі, все мовчить.
Аж гульк — з Дніпра повіринали

Малії діти, сміючись.
«Ходімо гріться! — закричали. —
Зійшло вже сонце!» (Голі скрізь;
З осоки коси, бо дівчата). ...
«Чи всі ви тут? — кличе мати. —
Ходім шукати вечерять.
Пограємось, погуляймо
Та пісеньку заспіваймо:
Ух! Ух!
Солом'яний дух, дух!
Мене мати породила,
Нехрещену положила.
Місяченьку!
Наш голубоньку!
Ходи до нас вечеряти:
У нас козак в очереті, в осоці,
Срібний перстень на руці;
Молоденький, чорнобровий;
Знайшли вчора у діброві.
Світи довше в чистім полі,
Щоб нагулятись доволі.
Поки відьми ще літають,
Посвіти нам... Он щось ходить!
Он під дубом щось там робить.
Ух! Ух!
Солом'яний дух, дух!
Мене мати породила,
Нехрещену положила».
Зареготались нехрещені...
Гай обіззався; галас, зик,
Орда мов ріже. Мов скажені,
Летять до дуба... нічирк...
Схаменулись нехрещені,
Дивляться — мелькає,
Щось лізе вверх по стовбуру
До самого краю.
Ото ж тая дівчинонька,

Що сонна блудила:
Отаку-то їй причину

Ворожка зробила!
На самий верх на гіллячці
Стала... в серце коле!
Подивись на всі боки
Та й лізе додолу.
Кругом дуба русалоньки
Мовчки дожидали;
Взяли її, сердешную,
Та й залоскотали.
Довго, довго дивовались
На її уроду...
Треті півні: кукуріку! —
Шелеснули в воду.
Защербетав жайворонок,
Угору летючи;
Закувала зозуленька,
На дубу сидючи;
Защербетав соловейко —
Пішла луна гаєм;
Червоніє за горою;
Плугатар співає.
Чорніє гай над водою,
Де ляхи ходили;
Засиніли понад Дніпром
Високі могили;
Пішов шелест по діброві;
Шепчуть густі лози.
А дівчина спить під дубом
При битій дорозі.
Знає, добре спить, що не чує,
Як кує зозуля,
Що не лічить, чи довго жить...
Знає, добре заснула.
А тим часом із діброви
Козак виїжджає;
Під ним коник вороненький
Насилу ступає.

«Ізнемігся, товаришу!
Сьогодні спочинем:
Близько хата, де дівчина
Ворота одчинить.
А може, вже одчинила
Не мені, другому...
Швидче, коню, швидче, коню,
Поспішай додому!»

Утомився вороненький,
Іде, спотикнеться, —
Коло серця козацького
Як гадина в'ється.
«Ось і дуб той кучерявий...
Вона! Боже милий!
Бач, заснула виглядавши,
Моя сизокрила!»
Кинув коня та до неї:
«Боже ти мій, боже!»
Кличе її та цілує...
Ні, вже не допоможе!
«За що ж вони розлучили
Мене із тобою?»
Зареготавсь, розігнався —
Та в дуб головою!
Ідуть дівчата в поле жати
Та, знай, співають ідучи:
Як проводжала сина мати,
Як бивсь татарин уночі.
Ідуть — під дубом зеленьким
Кінь замордований стоїть,
А біля його молоденький
Козак та дівчина лежить.
Цікаві (нігде правди діти)
Підкралися, щоб ізлякати;
Коли подивляться, що вбитий, —
З переполоху ну втікати!
Збиралися подруженьки,
Слізеньки втирають;
Збиралися товариші
Та ями копають;
Пішли попи з корогвами,
Задзвонили дзвони.
Поховали громадою
Як слід, по закону.
Насипали край дороги

Дві могили в житі.
Нема кому запитати,
За що їх убито?
Посадили над козаком
Явір та ялину,
А в головах у дівчини
Червону калину.
Прилітає зозуленька
Над ними кувати;
Прилітає соловейко
Щоніч щебетати;
Виспіває та щебече,
Поки місяць зійде,
Поки тії русалоньки
З Дніпра грітись вийдуть.

[1837, С.-Петербург]

ДУМКА

Тече вода в синє море,
Та не витікає;
Шука козак свою долю,
А долі немає.
Пішов козак світ за очі;
Грає синє море,
Грає серце козацькеє,
А думка говорить:
«Куди ти йдеш, не спитавшись?
На кого покинув
Батька, неньку старенькую,
Молоду дівчину?
На чужині не ті люде,
Тяжко з ними жити!
Ні з ким буде поплакати,
Ні поговорити».
Сидить козак на тім боці,
Грає синє море.
Думав, доля зустрінесться,
Спіткалося горе.
А журавлі летять собі
Додому ключами.
Плаче козак — шляхи биті
Заросли тернами.

[1838, С.-Петербург]

ДУМКА

Вітре буйний, вітре буйний!
Ти з морем говориш,
Збуди його, заграй ти з ним,
Спитай синє море.
Воно знає, де мій милий,
Бо його носило,
Воно скаже, синє море,
Де його поділо.
Коли милого втопило —
Розбий синє море;
Піду шукать миленького,
Втоплю своє горе,
Втоплю свою недоленьку,
Русалкою стану,
Пошукаю в чорних хвилях,
На дно моря кану.
Найду його, пригорнуся,
На серці зомлію.
Тоді, хвиле, неси з милим,
Куди вітер віє!
Коли ж милий на тім боці,
Буйнесенький, знаєш,
Де він ходить, що він робить,
Ти з ним розмовляєш.
Коли плаче — то й я плачу,
Коли ні — співаю;
Коли ж згинув чорнобривий, —
То й я погибаю.
Тоді неси мою душу
Туди, де мій милий;
Червоною калиною
Постав на могилі.
Буде легше в чужім полі
Сироті лежати —
Буде над ним його мила
Квіткою стояти.
І квіткою й калиною

Цвісти над ним буду,
Щоб не пекло чуже сонце,
Не топтали люде.
Я ввечері посумую,
А вранці поплачу.
Зійде сонце — утру сльози,
Ніхто й не побачить.
Вітре буйний, вітре буйний!
Ти з морем говориш,
Збуди його, заграй ти з ним,
Спитай синє море...

[1838, С.-Петербург]

ДУМКА

Тяжко-важко в світі жити
Сироті без роду:
Нема куди прихилиться,
Хоч з гори та в воду!
Утопився б молоденький,
Щоб не нудить світом;
Утопився б, — тяжко жити,
І нема де дітись.
В того доля ходить полем —
Колоски збирає;
А моя десь, ледащиця,
За морем блукає.
Добре тому багатому:
Його люди знають;
А зо мною зустрінуться —
Мов недобачають.
Багатого губатого
Дівчина шанує;
Надо мною, сиротою,
Сміється, кепкує.
«Чи я ж тобі не вродливий,
Чи не в тебе вдався,
Чи не люблю тебе щиро,
Чи з тебе сміявся?
Люби ж собі, моє серце,
Люби, кого знаєш,
Та не смійся надо мною,
Як коли згадаєш.
А я піду на край світа...
На чужій сторонці
Найду кращу або згину,
Як той лист на сонці».
Пішов козак сумуючи,
Нікого не кинув;
Шукав долі в чужім полі
Та там і загинув.
Умираючи, дивився,

Де сонечко сяє...
Тяжко-важко умирати
У чужому краю!

Гатчина, 24 ноября 1838 року

ДУМКА

Нащо мені чорні брови,
Нащо карі очі,
Нащо літа молодії,
Веселі дівочі?
Літа мої молодії
Марно пропадають,
Очі плачуть, чорні брови
Од вітру линяють.
Серце в'яне, нудить світом,
Як пташка без волі.
Нащо ж мені краса моя,
Коли нема долі?
Тяжко мені сиротою
На сім світі жити;
Свої люде — як чужії,
Ні з ким говорити;
Нема кому розпитати,
Чого плачуть очі;
Нема кому розказати,
Чого серце хоче,
Чого серце, як голубка,
День і ніч воркує;
Ніхто його не питає,
Не знає, не чує.
Чужі люди не питають —
Та й нащо питати?
Нехай плаче сиротина,
Нехай літа тратить!
Плач же, серце, плачте, очі,
Поки не заснули,
Голосніше, жалібніше,
Щоб вітри почули,
Щоб понесли буйнесенькі
За синєє море
Чорнявому зрадливому
На лютеє горе!

[1838, С.-Петербург]

**НА ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ
КОТЛЯРЕВСЬКОМУ**